

Bargen Twf y Gogledd

Cytundeb Penawdau'r Telerau

Llywodraeth EM

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Wrth arwyddo'r ddogfen hon, rydym yn cadarnhau ein hymrwymiad ar y cyd i sicrhau gweithredu llawn ar Fargen Twf y Gogledd.

Y Gwir Anrhydeddus Alun Cairns
Ysgrifennydd Gwladol Cymru
Llywodraeth y DU

Eluned Morgan AC
Gweinidog y Gymraeg a
Chysylltiadau Rhyngwladol
Llywodraeth Cymru

Y Cynghorydd Sam Rowlands
Arweinydd
Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy

Y Cynghorydd Hugh Evans
Arweinydd
Cyngor Sir Ddinbych

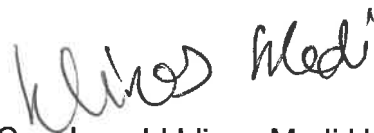
Y Cynghorydd Ian Roberts
Arweinydd
Cyngor Sir y Fflint

Y Cynghorydd Dyfrig Siencyn
Arweinydd
Cyngor Gwynedd

Y Cynghorydd Mark Pritchard
Arweinydd
Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam

Y Cynghorydd Llinos Medi Huws
Arweinydd
Cyngor Sir Ynys Môn

CEFNDIR

1. Mae rhanbarth Gogledd Cymru yn cynnwys ardaloedd awdurdodau lleol Conwy, Dinbych, Gwynedd, Wrecsam Y Fflint, ac Ynys Môn.
2. Ym mis Rhagfyr 2018, cytunodd Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy, Cyngor Sir Ddinbych, Cyngor Sir Y Fflint, Cyngor Gwynedd, Cyngor Sir Ynys Môn, a Chyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam i gydweithio ac i lywodraethu gyda'i gilydd a gyda Phrifysgol Bangor, Prifysgol Glyndŵr Wrecsam, Coleg Cambria a Grŵp Llandrillo Menai, sydd ar y cyd â Chyngor Busnes Gogledd Cymru a Mersi a'r Ddyfrdwy, yn gweithredu fel Cyngorwyr i'r Awdurdodau Lleol. Mae'r cytundeb cydweithio a llywodraethu yn cael ei adnabod fel Cytundeb Llywodraethu 1, ac mae'n cynnwys cam cynllunio a datblygu'r Awdurdodau Lleol ar gyfer Bargaen Twf y Gogledd (BTYG).
3. Mae'r cydweithio rhwng ac o fewn yr Awdurdodau Lleol a'r Cyngorwyr, sy'n cael ei ddisgrifio yng Nghytundeb Llywodraethu 1, yn cael ei adnabod fel Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru. Dan Gytundeb Llywodraethu 1, mae'r Awdurdodau Lleol wedi ffurfio Pwyllgor ar y Cyd, sef trefniant contract ar gyfer y Bwrdd, at ddibenion cydlynu a chynllunio cyflawni *Gweledigaeth Twf y Gogledd*, gyda phwyslais cychwynnol ar y Fargaen Twf.
4. Mae dyheadau'r Bwrdd ar gyfer y rhanbarth drwy'r Fargaen Twf wedi'u nodi mewn dogfen gynnig o'r enw *Bargaen Twf y Gogledd: Dogfen Gynnig* a gafodd ei mabwysiadu a'i chefnogi gan yr Awdurdodau Lleol a'r Cyngorwyr ym mis Hydref 2018. Mae *Gweledigaeth Twf y Gogledd a'r Ddogfen Gynnig* wedi cael eu datblygu ar y cyd gan yr Awdurdodau Lleol a'u Cyngorwyr, a gydag ymgysylltiad y sectorau busnes a chyrrff sy'n cynrychioli'r sector preifat yn y rhanbarth. Yn ddiweddar, mae gwaith y Bwrdd wedi cael ei gefnogi gan Fwrdd Cyflawni Busnes Gogledd Cymru, sef panel arbenigol o entrepreneuriaid y sector preifat.
5. Mae'r Cyd-bwyllgor eisiau gweithio ar sail rolau teg ar draws ei aelodaeth ehangach. Mae'r cyngorwyr wedi'u cyfyngu i rôl gynghori, ac nid oes ganddynt hawliau pleidleisio llawn, oherwydd cyfyngiadau cyfraith llywodraeth leol bresennol ar gyfer cydbwyllgorau statudol.
6. Ar y cyd, mae'r Awdurdodau Lleol, Llywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru yn cael eu cyfeirio atynt yn y ddogfen hon fel y Partïon.

7. Mae'r Awdurdodau Lleol, Llywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru wedi cytuno i weithio gyda'i gilydd i benderfynu ar Fargen Twf. Mae Penawdau'r Telerau hyn yn nodi'r cwmpas a fwriedir ar gyfer y Fargen Twf sy'n ceisio trawsnewid economi rhanbarthol Gogledd Cymru drwy gyflawni twf trawsnewidiol a gwasgareddig ar draws y rhanbarth. Mae ei themâu yn adlewyrchu'r Weledigaeth Twf ar gyfer Gogledd Cymru. Ym Mhenawdau'r Telerau hyn, mae'r Partïon yn ymrwmo i gydweithio i geisio penderfynu ar Fargen Twf a fydd yn trawsnewid economi rhanbarthol Gogledd Cymru.
8. Bydd y Bwrdd yn penodi un o'r Awdurdodau Lleol i fod yn gyfrifol am dderbyn a gwario'r cyllid ar gyfer y Fargen Twf ar gyfer ac ar ran yr Awdurdodau Lleol, a bydd y corff hwnnw'n cael ei alw'n Gorff Atebol. Bydd y Corff Atebol yn gweithredu fel y prif gyswllt ar gyfer yr Awdurdodau Lleol eraill, Cyngorwyr a sefydliadau partner eraill, a gyda Llywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU. Bydd y Corff Atebol yn gyfrifol am y cyllid, a byddant yn rhyddhau'r cyllid yn unol â thelerau'r fath arian yn unig. Y Corff Atebol ar ddyddiad Penawdau'r Telerau hyn, a dan Gytundeb Llywodraethu 1, yw Cyngor Gwynedd. Bydd Cytundeb Llywodraethu 2 yn cadarnhau pwy fydd y Corff Atebol ar gyfer cyfnod cyflawni'r Fargen Twf.
9. Y Bwrdd fydd y prif gorff sy'n gyfrifol am gyflawni'r Fargen Twf, ac am ei llwyddiant cyffredinol, ar gyfer atebolrwydd democrataidd, gwleidyddol a chyhoeddus, a bydd yn cael ei gefnogi gan y Corff Atebol a fydd yn rhyddhau ei gyfrifoldebau, ar ran y Bwrdd, fel y nodir uchod.
10. Y bwriad yw y bydd y Fargen Twf yn cael ei dogfennu mewn cytundeb y bydd y Corff Atebol, Llywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru'n ymrwmo iddi ("Cytundeb Terfynol y Fargen Twf"). Bydd y Partïon yn anelu at orffen Cytundeb Terfynol y Fargen Twf o fewn 12-15 mis o ddyddiad Penawdau'r Telerau hyn.
11. Cyn cwblhau Cytundeb Terfynol y Fargen Twf, bydd y Bwrdd yn hwyluso trefniadau lle bydd y Corff Atebol yn ymrwmo i gytundeb llywodraethu mwy manwl (h.y. Cytundeb Llywodraethu 2) gyda phartneriaid eraill a fydd yn diffinio'r berthynas rhwng y Corff Atebol, yr Awdurdodau Lleol eraill a'r Cyngorwyr ymhellach ar gyfer cyfnod cyflawni'r Fargen Twf.

CRYNODEB GWEITHREDOL

- 12.** Mae Penawdau'r Telerau hyn wedi cael eu creu at ddibenion amlinellu egwyddorion cyffredinol y Fargen Twf, ac i gofnodi ar ba sail y bydd y Partïon yn cydweithio ar ddatblygiad y Fargen Twf. Ni fwriedir i Benawdau'r Telerau hyn fod yn gyfreithiol rwymol, ac ni fydd unrhyw oblygiadau cyfreithiol, neu hawliau cyfreithiol yn codi rhwng y Partïon o ganlyniad i Benawdau'r Telerau hyn.
- 13.** Ni fwriedir i unrhyw beth ym Mhenawdau'r Telerau hyn, neu y tybir i sefydlu unrhyw bartneriaeth neu fenter ar y cyd rhwng y Partïon, ac ni ystyrir iddynt wneud hynny, na gwneud unrhyw Barti yn asiant i Barti arall, nac awdurdodi unrhyw un o'r Partïon i wneud nac ymrwymo i unrhyw beth i nac ar ran unrhyw Barti arall.
- 14.** Mae pob un o'r ymrwymadau hyn ym Mhenawdau'r Telerau hyn yn amodol ar gwblhau Cytundeb Terfynol y Fargen Twf, ac mae unrhyw gyllid a roddir yn amodol ar y llywodraeth/au yn cymeradwyo achosion busnes sy'n unol â pholisïau perthnasol adrannau a'r llywodraeth, gan gynnwys yr hyn a nodir yn Llyfr Gwyrdd y Trysorlys ac yng Nghanllawiau Gwell Achosion Busnes Llywodraeth Cymru, a nodi'r pwerau cyfreithiol priodol.
- 15.** Mae Llywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU yn bwriadu cynnig buddsoddiad o hyd at £120 miliwn fel rhan o'r Fargen Twf dros y 15 mlynedd nesaf, yn amodol ar gymeradwyaeth terfynol y llywodraeth/au o achosion busnes cadarn, yn unol â methodoleg Llyfr Gwyrdd Trysorlys EM a Gwell Achosion Busnes sy'n cadarnhau bod y Rhaglenni a'r Prosiectau'n hyfyw, yn rhoi gwerth am arian, yn gynaliadwy ac yn cydymffurfio â rheoliadau cymorth gwladol.
- 16.** Mewn sefyllfa lle nad yw cyflawni'r Fargen Twf o fewn y terfynau y cytunwyd arnynt, a'i fod yn arwain at leihad neu at roi diwedd ar raglen/prosiect a'i gyllid perthnasol fel rhan o'r Fargen Twf, yna cyfrifoldeb pob Awdurdod Lleol fydd rheoli effaith ariannol hynny o fewn ei gyllideb awdurdod lleol. Caiff Awdurdodau Lleol a phartneriaid rhanbarthol ymrwymo i drefniadau ymysg eu hunain i reoli hyn (er enghraifft, dan delerau Cytundeb Llywodraethu 2).
- 17.** Mae'r Bwrdd yn amcangyfrif y bydd y cyfraniad cyllideb refeniw'r chwech (6) Awdurdod Lleol yn tua £5 miliwn, gyda rhan fawr o hwnnw'n cael ei wario ar ariannu'r hyn mae angen ei fenthycu er mwyn cyflawni Prosiectau'r Fargen Twf dros gyfnod o 15 mlynedd, a rhan lai yn cael ei wario ar ariannu costau blynyddol rheoli prosiectau a rhaglenni.

18. Rhagwelir y bydd cyfanswm y buddsoddiad yn y Fargen Twf yn hyd at £945miliwn. Bydd hyn yn cynnwys hyd at £240miliwn gan y Llywodraeth, £500miliwn gan y sector preifat, a £200miliwn o arian arall o'r sector cyhoeddus. Bydd Awdurdodau Lleol yn cyfrannu £5miliwn o gyllidebu referniw, ac arian cyllid cyfalaf rhaglen a fydd yn cael ei gadarnhau a'i gynnwys yng Nghytundeb Terfynol y Fargen Twf.
19. Bydd rhaid i bob rhan o'r Fargen Twf brofi sut y bydd yn cyfrannu at ddatblygu'r rhanbarth fel rhan o Bortffolio o 6 o Raglenni'r Fargen Twf, fel y diffinnir isod:
- Gweithgynhyrchu Uwch;
 - Ynni Carbon Isel
 - Twristiaeth a Diwydiannau'r Tir
 - Cysylltedd Digidol
 - Trafnidiaeth Strategol; a
 - Tir ac Eiddo.
20. Mae gan ranbarth Gogledd Cymru boblogaeth breswyl o 690,000 sy'n byw mewn ardal o 6,500 km². Mae'n rhanbarth gwledig gyda dwysedd poblogaeth o 106 o bobl/km². Ar hyn o bryd, mae Gogledd Cymru'n cyfrannu tua £14.4 biliwn y flwyddyn at economi Cymru ac economi'r DU.

Y CYFLE

21. Mae'r Bwrdd wedi nodi'r heriau canlynol sy'n wynebu economi Gogledd Cymru:
- Er y cynnydd mewn GYC yn y rhanbarth, mae yna amrywiaeth mawr o ran GYC y pen rhwng Gorllewin a Dwyrain y rhanbarth. Mae'r GYC yng Ngogledd Cymru yn parhau i fod yn is na chyfartaledd y DU.
 - Mae rhai rhannau o'r rhanbarth yn dibynnu ar sectorau/swyddi incwm isel. Mae rhai ardaloedd yn ddibynnol iawn ar y sector cyhoeddus.
 - Er bod gwelliannau o ran cyflogaeth a diweithdra wedi bod yn y rhanbarth, nid yw cyfraddau anweithgarwch economaidd wedi gwella, ac maent yn uwch na chyfartaledd y DU.
 - Er bod lefelau cyflogaeth a diweithdra'n gwella, mae cynnydd mewn sectorau 'gwerth uchel' yn yr economi wedi bod yn gyfnewidiol iawn

dros y bum mlynedd ddiwethaf, gyda gostyngiad mewn twf yn ystod y ddwy flynedd ddiwethaf.

- Ychydig o fentrau mawr sydd yn y rhanbarth, yn enwedig yn y Gogledd Orllewin, ac mae yna heriau'n gysylltiedig â thyfu busnesau y tu hwnt i feintiau bach a chanolig.
- Gwella sgiliau'r gweithlu presennol ac annog pynciau STEM/digidol.
- Mae poblogaeth yr ardal yn heneiddio, ac mae llawer o dalent yn allfudo o'r ardal.
- Mae cysylltedd digidol ar draws yr ardal yn parhau i gyflwyno heriau i fentrau ac i unigolion. Mae seilwaith yn parhau i fod ar ei hôl hi o'i gymharu â gweddill y DU o ran capasiti a darpariaeth.

22. Mae'r Bwrdd wedi sefydlu partneriaeth ranbarthol gadarn i yrru ei economi, ac mae ei *Weledigaeth Twf ar gyfer Gogledd Cymru* yn nodi'r heriau a'r cyfleoedd sy'n bodoli ar gyfer yr economi ranbarthol dros y blynyddoedd sydd i ddod. Mae'r Bwrdd yn nodi'n glir iawn y bydd rhaid iddynt wneud y canlynol er mwyn i'r economi ffynnu:

- **Adeiladu ar eu cryfderau i hybu cynhyrchiant, ac fel rhanbarth:**
 - Bod yn un o'r lleoliadau sydd ar y blaen yn y DU o ran cynhyrchu ynni carbon isel ac arbenigedd a buddsoddiad cadwyn cyflenwi sy'n ymwneud ag ynni;
 - Manteisio ar y rhwydwaith cryf o gwmnïau angori sydd â phroffil rhyngwladol i adeiladu clwstwr gweithgynhyrchu blaengar; Dod yn ganolfan ar gyfer arloesedd a rhagoriaeth technoleg, ac yn arweinydd wrth droi syniadau cyffrous yn gynnyrch/gwasanaethau masnachol cryf.
 - Datblygu a gwarchod enw da Gogledd Cymru ymhellach fel canolfan ragoriaeth ar gyfer twristiaeth a diwydiannau'r tir, gan osod ein hunain fel prif atyniad twristiaeth antur y DU.
- **Mynd i'r afael â heriau strwythurol hirdymor a rhwystrau economaidd allweddol** yn yr ardal, fel trafndiaeth, seilwaith digidol, safleoedd a manau segur, a phroblemau cyflogaeth a sgiliau. Bydd ymyrraeth o'r fath yn cefnogi ac yn galluogi'r sector preifat fuddsoddi mewn swyddi a thwf.
- **Hybu twf cynhwysol**, gan fynd i'r afael ag anghysondebau ac anghydraddoldeb gofodol a chymdeithasol yn yr ardal. Mae twf cynhwysol yn rhan ganolog o'n Rhaglen Bergen Twf, a bydd yn:
- **Mynd i'r afael â materion sy'n cyd-fynd â'r blaenoriaethau strategol ar gyfer twf** fel y nodir yn nogfennau allweddol y polisi, fel y *Weledigaeth Twf ar gyfer Gogledd Cymru*, Cynllun Gweithredu Economaidd Llywodraeth Cymru a Deddf Lles Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, a Strategaeth Ddiwydiannol Llywodraeth y DU.

23. Mae'r Bwrdd yn nodi bod gan fuddsoddiad y llywodraeth, sef £240miliwn, y gallu i sicrhau 4,000 o swyddi, cefnogi cynnydd o 5% mewn GPA, a sicrhau mwy na £500miliwn mewn buddsoddiad gan y sector preifat dros y 15 mlynedd nesaf.
24. Bydd y buddsoddiad hwn hefyd yn galluogi'r ardal i gynnig sail gyflogaeth a sgiliau sy'n bodloni anghenion y farchnad lafur presennol ac yn y dyfodol, a bydd yn mynd i'r afael ag anweithgarwch economaidd mewn ffordd gadarn a phenderfynol, gan alluogi a chefnogi pobl i gael mynediad at gyfleoedd cyflogaeth.
25. Gan adeiladu ar y buddsoddiad hwn, fe ddylai gwaith y Bwrdd fod yn gatalydd ar gyfer cydweithredu ehangach i gyflawni'r Fargen Twf yn ogystal ag amcanion Llywodraeth Cymru drwy'r Cynllun Gweithredu Economaidd, ac amcanion Llywodraeth y DU drwy ei Strategaeth Ddiwylliannol.
26. Mae'r bwrdd hefyd yn gobeithio cynyddu gweithgarwch datblygu ac ymchwil yn ogystal â masnachu syniadau ac arloesedd, yn enwedig mewn ynni carbon isel, gweithgynhyrchu uwch, a diwydiannau twristiaeth y tir. Bydd hyn yn gwella ac yn cynyddu cynhyrchiant a'n cyfraniad ni at yr economi genedlaethol.
27. Bydd y Bwrdd yn ffurfio Swyddfa Raglen i gydlynu'r gwaith o ddatblygu a chyflawni'r ymyrraeth strategol, gan gynnwys Prosiectau Bargaen Twf. Bydd y Swyddfa Raglen yn weithredol erbyn cyfnod cyflawni'r Fargen Twf, a bydd yn Ganolfan Ragoriaeth ar gyfer Rheoli Prosiectau a Rhaglenni, yn gyfrifol am ddatblygiad, gweithredu a monitro trefniadau a phrosesau'r Rhaglen a'r Prosiect. Bydd y safonau a'r prosesau y bydd y Swyddfa Raglen yn eu mabwysiadu yn seiliedig ar arferion gorau'r sector cyhoeddus a'r sector preifat. Bydd yn cefnogi gweithgareddau'r Bwrdd, ac yn cynnal perthynas waith agos gyda Llywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU.
28. Er mwyn sicrhau hyder yn yr ardal, sicrhau bod buddsoddiadau'n cyflawni newid trawsnewidiol ac yn rhoi hyblygrwydd i'r ardal allu ymateb i newidiadau economaidd a thechnolegol, mae'r Bwrdd wedi cynnig bod y Fargen Twf yn cael ei chyflawni mewn dau gam (Cam 1 a Cham 2). Mae'r dull hwn yn cael ei gefnogi gan Lywodraeth Cymru a gan Lywodraeth y DU, gan gydnabod bod mwy o waith manwl angen ei wneud ar gynnwys Cam 2. Mae Penawdau'r Telerau hyn wedi'u nodi ym manylion Prosiectau Cam 1. Dylai'r Bwrdd sicrhau bod y rhaglenni hyn yn parhau i ymateb i dystiolaeth sy'n ymddangos, ac i anghenion yr economi dros y cyfnod hwn o 15 mlynedd.

29. Mae Cam 1 yn cynnwys 6 Prosiect sydd wedi'u datblygu o'r *Ddogfen Gynnig* ac mae'r Bwrdd yn ystyried y Prosiectau hyn yn rhai parod. Er bod y dull hwn yn cael ei gefnogi gan Lywodraeth Cymru a gan Lywodraeth y DU, mae angen rhagor o waith ar y Rhaglenni ac ar y Prosiectau cyn y cytundeb Bargen Lawn a chymeradwyaeth cyllid.
30. Mae cyllid y Rhaglen a'r Prosiect yn amodol ar greu a chael cymeradwyaeth Llywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU ar achos busnes yn unol â Llyfr Gwyrdd Trysorlys EM a methodoleg Gwell Achosion Busnes.
31. Bydd rhagor o fanylion ar gynnwys Cam 1 a Cham 2, yn ogystal â'r cynllun i'w rhoi ar waith, yn dilyn yng Nghytundeb Terfynol y Fargen Twf. Bydd Cytundeb Terfynol y Fargen Twf yn cynnwys cynllun gweithredu manwl; cynllun ariannol sy'n ystyried fforddiadwyedd yn ystod oes ddisgwyliedig y Fargen Twf; cynllun llywodraethu cyflawn a sicrhau yn ogystal â fframwaith monitro ac adolygu; gweithdrefn datrys anghydfod; a chytundebau lefel gwasanaeth.
32. Mae union ddyraniad buddsoddiadau'r ddwy Lywodraeth, sef £240m, yn parhau i fod yn hyblyg ar draws Rhaglenni a Chamau ar gyfer y cam nesaf o ddatblygiad Rhaglenni, yn seiliedig ar ac yn unol â methodoleg Gwell Achosion Busnes.
33. Bydd Prosiectau sy'n cael eu dewis i gael eu cynnwys yng Ngham 2 erbyn Cytundeb Terfynol y Fargen Twf yn cael ei nodi yn y cytundeb hwnnw o dan y rhaglen berthnasol. Efallai y bydd Prosiectau eraill yn cael eu cynnwys yng Ngham 2 gyda chaniatâd ysgrifenedig y Llywodraeth/au yn unol â chyfundrefnau a fydd yn cael eu nodi yng Nghytundeb Terfynol y Fargen Twf.
34. Bydd y Bwrdd yn datblygu Prosiectau i gael eu cyflawni yn unol â'r Rhaglenni sydd â'r gallu i ysgogi newid trawsnewidiol ar draws Gogledd Cymru, a denu nifer sylweddol o fuddsoddiad ychwanegol o'r sector cyhoeddus.
35. Bydd y Fargen Twf yn cael ei chyflawni fel yr amlinellir yn y cynllun gweithredu manwl ac yn unol â'r ymrwymadau a fydd yn cael eu datblygu fel rhan o Gytundeb Terfynol y Fargen Twf. Bydd goblygiadau peidio â bodloni'r amodau a'r ymrwymadau hyn hefyd yn cael eu cytuno arnynt ac yn cael eu nodi yng Nghytundeb Terfynol y Fargen.

36. Bydd y bwrdd hefyd yn gweithio â Llywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU i gytuno ar strategaeth gyfathrebu a phrotocol gweithredu. Bydd y ddwy ddogfen yn nodi sut fydd cyfathrebiadau ynglŷn â'r Fargen Twf a gweithgareddau perthnasol yn cael eu gwneud mewn ffordd a fydd yn bodloni anghenion yr Awdurdodau Lleol yn ogystal â'r ddwy lywodraeth. Bydd strategaethau cyfathrebu'n cael eu rhoi ar waith i sicrhau'r cyfranogiad mwyaf posibl, gan gynnwys defnydd yr iaith Gymraeg.

Y RHAGLENNI

37. Mae'r wybodaeth yn Atodiad A yn diffinio portffolio ardaloedd y rhaglen yn fanwl, yn ogystal â'r gweithgareddau a nodwyd gan y Bwrdd ar gyfer Cam 1 y Fargen Twf. Bydd cefnogaeth ar gyfer y prosiectau hyn sy'n cael eu datblygu'n amodol ar ddatblygu a chymeradwyo achosion busnes, a hynny er boddhad y llywodraeth/au, ac ar gytuno ar ddogfen derfynol y fargen.
38. Bydd y Bwrdd, gan weithredu drwy'r Corff Atebol, yn cynnig achosion busnes yn unol â Llyfr Gwyrdd Trysorlys EM a methodoleg Gwell Achosion Busnes i gyflawni'r Rhaglenni a nodir isod, a fydd yn amodol ar gymeradwyaeth yn yr un modd a nodir yn y Cytundeb Terfynol y Fargen Twf.
39. Bydd rhaid i'r llywodraethau perthnasol fod yn fodlon bod gwybodaeth ar gyfer yr Achosion Busnes y rhaglenni a'r Prosiectau arfaethedig yn ymarferol, yn gynaliadwy, yn sicrhau gwerth am arian, ac yn sicrhau enillion addas ar fuddsoddiad, cyn y bydd yr arian yn cael ei roi. Bydd rhaid i'r llywodraethau hefyd fod yn fodlon bod yr achosion busnes yn cydymffurfio â rheoliadau Cymorth Gwladwriaethol.

Rhaglen Seilwaith Digidol

40. Mae'r ddwy Lywodraeth yn cydnabod bod cysylltedd digidol yn dod yn fwyfwy pwysig i sut mae pobl yn gweithio, yn cyfathrebu ac yn ffynnu yn y byd modern. Ar yr un pryd, mae'r ddwy lywodraeth yn gweld y potensial ar gyfer technolegau newydd i hwyluso arloesi ar raddfa fawr a thwf economaidd, yn enwedig o fewn y sector BBaCh i gynyddu ei gystadleurwydd.

41. Mae'r galw am fand eang cyflym a chysylltedd ffonau symudol yng Ngogledd Cymru wedi cyd-fynd â'r ddarpariaeth. Fodd bynnag, mae'r ddarpariaeth ddaearyddol yn yr ardal yn is na chyfartaledd y DU. Pan ddaeth technoleg ffeibr optig ar gael yn fasnachol ar ddiwedd yr 20fed ganrif, mae yna gyfle amlwg i sicrhau bod Gogledd Cymru mewn sefyllfa dda i fanteisio ar dechnolegau newydd i roi'r ardal ar flaen y gad o ran cysylltedd digidol yn y DU.
42. Y nod yw sicrhau bod Gogledd Cymru wedi'i leoli ar flaen y gad o ran cysylltedd digidol ac arloesedd. Yn ogystal â darpariaeth gynhwysfawr fel rhan o'r amgylchedd busnes modern, bydd Gogledd Cymru mewn sefyllfa dda i fanteisio ar y technolegau newydd wrth iddynt ddod ar gael yn ystod hyd oes ddisgwyliedig y fargen.
43. Bydd rhaid i fuddsoddiadau ddangos eu bod yn gallu ychwanegu gwerth at raglenni eraill o fewn y Fargen Twf a chefnogi hanfodion economi Gogledd Cymru.

Rhaglen Ynni Carbon Isel

44. Mae Gogledd Cymru'n rhanbarth sydd â hanes cyfoethog o ran cynhyrchu ynni carbon isel, gan gynnwys Storfa Bwmpio Dinorwig a datblygiad Gwynt Y Môr. Mae hefyd wedi cadw potensial sylweddol ar gyfer creu a storio rhagor o ynni adnewyddadwy. Ond, mae yna heriau amrywiol yn wynebu cyflawniad llawer o brosiectau. Mae cyfyngiadau grid, risg cynllunio, capasiti, a mynediad at gyllid yn heriau y mae datblygwyr ynni adnewyddadwy ar draws y sector cyhoeddus, cymunedol a phreifat yn gorfod eu goresgyn.
45. Bydd cyflawni'r Rhaglen Ynni Carbon Isel yn cyfrannu at ddatblygu Gogledd Cymru i fod yn un o brif leoliadau'r DU ar gyfer cynhyrchu ynni a buddsoddiad cadwyn gyflenwi yn ymwneud ag ynni, gydag arbenigedd mewn technolegau carbon isel, ynni adnewyddadwy a storio ynni.
46. Bydd y Rhaglen yn darparu catalyddion allweddol i hybu ac i helpu i siapia Gogledd Cymru â seilwaith modern ac o safon i gynnal a hyrwyddo twf cynaliadwy yn y sector ynni carbon isel, a hybu arloesi a thechnoleg newydd.

Rhaglen Tir ac Eiddo

47. Bydd y Rhaglen tir ac eiddo yn mynd i'r afael â diffyg tir cyflogaeth a thai yng Ngogledd Cymru sydd wedi cael ei nodi gan y Bwrdd fel rhwystr i dwf economaidd ar draws yr ardal. Bydd y Rhaglen yn nodi sut y bydd yn cefnogi sectorau cefnogi allweddol fel gweithgynhyrchu uwch, ynni carbon isel, twristiaeth a diwydiannau'r tir.
48. Nodwyd yn nogfen adolygu tai annibynnol a gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru nad yw'r angen am dai yng Nghymru yn cael ei fodloni. Mae Amcangyfrifon o'r Angen am Dai yng Nghymru ar Lefel Genedlaethol a Rhanbarthol (yn seiliedig ar 2018) Ystadegau Cymru'n tua 2,000 o dai yn uwch na'r amcangyfrifon o dai newydd.
49. Mae Porthladd Caergybi yn hanfodol bwysig i Ynys Môn ac i economi ehangach Gogledd Cymru. Dyma brif borth byrddio/glanio ar gyfer gogledd Lloegr, Cymru a chanolbarth Lloegr ar gyfer Môr Iwerddon, ac mae'n ffurfio rhan allweddol o lwybrau masnach rhyngwladol. Mae'n hanfodol bwysig i'r DU ar y cyfan, gan ddarparu cyswllt 'rholio ymlaen - rholio i ffwrdd' allweddol i Weriniaeth Iwerddon.
50. Fel yr angorfa dŵr dwfn agosaf at Wylfa Newydd a'r prosiectau ynni adnewyddadwy arfaethedig, mae Caergybi yn y lle perffaith i fanteisio i'r eithaf ar werth y buddsoddiadau hyn yng Ngogledd Cymru, gan greu mwy o swyddi a ffyniant dros nifer o flynyddoedd. Mae'r porthladd yn darparu seilwaith sylweddol ar gyfer economi Gogledd Cymru drwy ddarparu angorfeydd ar gyfer llongau, a theithwyr o Weriniaeth Iwerddon.

Rhaglen Gweithgynhyrchu Uwch

51. Bydd y Rhaglen Gweithgynhyrchu Uwch yn manteisio ar y rhwydwaith cryf o gwmnïau angori gyda phroffil rhyngwladol, yn ogystal ag arbenigedd blaenllaw i hybu arloesi a thechnoleg newydd i ddatblygu clwstwr gweithgynhyrchu uwch pwerus— un a fydd yn gystadleuol iawn ar lwyfan ryngwladol.
52. Mae'r rhain yn fentrau sy'n defnyddio gwybodaeth ac arbenigedd technolegol blaenllaw i greu cynnyrch, cynhyrchu a phrosesau a gwasanaethau cysylltiol. Bydd adeiladu'r sector hwn yn yr ardal yn gwella cynhyrchiant yn sylweddol, ac yn cyflawni twf economaidd cynaliadwy.

53. Bydd y Fargen Twf yn darparu adnoddau blaenllaw mewn adnoddau a fydd yn arwain y sector, gan adeiladu ar arbenigedd y rhanbarth i fanteisio i'r eithaf ar effaith economaidd ymchwil a thechnoleg. Bydd hyn yn rhoi hwb i gystadleurwydd fyd-eang y sector BBaCh yn y rhanbarth.
54. Bydd y Rhaglen hon hefyd yn adeiladu ar lwyddiant buddsoddiad diweddar Llywodraeth Cymru, ac yn sefydlu synergedd a chydweithio agos gyda'r Athrofa Ymchwil Gweithgynhyrchu Uwch newydd, gan ddarparu busnesau ag adnoddau o safon uchel, ymchwil ac arloesedd mewn meysydd allweddol ar draws yr ardal. Bydd y Rhaglen hon yn sicrhau bod gan y rhanbarth arbenigedd blaengar a rhwydwaith o ganolfannau o'r radd flaenaf er mwyn hybu arloesi a thechnoleg newydd mewn sectorau economaidd allweddol.

Rhaglen Twristiaeth a Diwydiannau'r Tir

55. Bydd y Rhaglen hon yn adeiladu ar sector sefydledig amaethyddiaeth, bwyd a diod yng Ngogledd Cymru, yn ogystal â chefnogi buddsoddiad bellach mewn twristiaeth o safon uchel er mwyn ehangu'r tymor twristiaeth.
56. Bydd y Fargen Twf yn anelu i adeiladu economi sylfaenol lewyrchus yn y rhanbarth, gan fanteisio ar werth economaidd ein hamgylchedd a'n tirwedd. Y sectorau amaethyddiaeth, bwyd a thwristiaeth yw asgwrn cefn llawer o economïau lleol y rhanbarth. Amcan y Partïon yw chefnogi busnesau yn y sectorau hyn, sy'n rhannau annatod o'u cymunedau lleol, i gynyddu eu cynhyrchiant, annog datblygu sgiliau, a datblygu modelau busnes mwy cynaliadwy drwy wella eu mynediad at arloesi a thechnoleg newydd.
57. Bydd y Partïon yn datblygu ac yn gwarchod enw da Gogledd Cymru fel canolfan ragoriaeth ar gyfer twristiaeth uchel ei werth, a thwristiaeth adrenalin yn enwedig, gan adeiladu ar fuddsoddiadau diweddar a phortffolio o fwy a mwy o atyniadau drwy'r flwyddyn. Mae'r Partïon yn anelu i sicrhau y bydd y Fargen Twf yn chefnogi rhagor o welliannau i brofiad ymwelwyr yn y rhanbarth, ac i ehangu safon lleoliadau allweddol.

Rhaglen Trafnidiaeth Strategol

58. Bydd y Rhaglen Trafnidiaeth Strategol yn cefnogi rhoi'r gorau i ddefnyddio cerbydau tanwydd carbon, a dechrau defnyddio trafndiaeth garbon isel neu di-garbon ar draws Gogledd Cymru.
59. Un rhan allweddol o'r rhaglen fydd datblygu canolfannau trafndiaeth integredig a chyflwyno atebion trafndiaeth garbon isel, mewn ardaloedd trefol a gwledig drwy ddefnyddio manau gwefru ceir trydan a llwybrau carbon isel penodol.
60. Gan integreiddio â Phrosiectau eraill y Fargen Twf, a'r Prosiectau Ynni Clyfar yn enwedig, bydd yn datblygu prosiectau peilot ar gyfer rhwydweithiau trafndiaeth di-garbon ar draws Gogledd Cymru.

LLYWODRAETHU A SICRWYDD

61. Bydd arweinyddiaeth a llywodraethu cryf ac effeithiol yn hollbwysig i weithredu a darparu sicrwydd i lywodraethau ac i'r Awdurdodau Lleol yn llwyddiannus. Hyd yma, mae'r Fargen Twf wedi cael ei datblygu ar y cyd gan yr Awdurdodau Lleol a'r Cynghorwyr, a gydag ymgysylltiad helaeth â'r sectorau busnes a chyrrff cynrychioladol y sector preifat yn y rhanbarth.
62. Mae Llywodraeth y DU, Llywodraeth Cymru a'r Awdurdodau Lleol yn cytuno y byddant, ar ddiwedd Gytundeb Terfynol y Fargen Twf, yn rhan o berthynas a fydd yn para 15 mlynedd a fydd angen datblygu ac addasu. Bydd pob Parti yn defnyddio ymdrechion rhesymol i gynnal a datblygu proses effeithiol ar y cyd i sicrhau bod eu perthnasoedd yn datblygu'n addas ac yn unol â unrhyw egwyddorion y cytunwyd arnynt yng Nghytundeb Terfynol y Fargen Twf. Mae Llywodraethau'n cydnabod Gweledigaeth Twf hirdymor y Bwrdd a'i rôl fel partner yn yr amcan tymor hir ar gyfer y rhanbarth.
63. Dros gyfnod 15 mlynedd y Fargen Twf, mae Llywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU yn bwriadu darparu arian i'r Corff Atebol ar sail flynyddol. Bydd rhyddhau cyllid yn amodol brosesau sicrwydd a monitro y cytunwyd arnynt o'r hyn sy'n cael ei gyflawni gan yr Awdurdodau Lleol at fodlonrwydd y ddwy lywodraeth, a chymeradwyaeth achosion busnes llawn.
64. Bydd yr Awdurdodau Lleol yn dangos ymarferoldeb, hyfywedd, ac achos gwerth am arian ar gyfer pob Prosiect cyn y bydd arian ar gael.

65. Dylai'r Awdurdodau Lleol, trwy'r Bwrdd, ddatblygu Cynllun Cymeradwyo a Sicrwydd Integredig (CCSI) o arferion gorau ar gyfer y Fargen Twf. Bydd rhaid i'r Awdurdodau Lleol ystyried y broses Adolygu Porth OGC™ fel rhan allweddol o'r CCSI.
66. Bydd Llywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU yn gofyn i bum achos methodoleg Gwell Achosion Busnes gael ei fabwysiadu ar gyfer datblygu achosion busnes, a bod y fargen yn cael ei rheoli fel Portffolio o Raglenni a Phrosiectau.
67. Bydd Rhaglenni a Phrosiectau'n cael eu harwain yn lleol a dan berchnogaeth leol, a bydd y Corff Atebol yn gyfrifol am reolaeth ariannol y Fargen Twf ar ran y Bwrdd. Cyfrifoldeb Awdurdodau Lleol a'r partneriaid rhanbarthol fydd rheoli goblygiadau ariannol y rhaglenni a'r prosiectau o fewn eu cyllidebau eu hunain.
68. Bydd yr Awdurdodau Lleol yn sefydlu ac yn mireinio model llywodraethu rhwng aelodau'r Bwrdd drwy Gytundeb Llywodraethu 2 fel rhan o fuddsoddiad newydd yn economi'r rhanbarth, a bydd Gweinidogion o'r ddwy lywodraeth yn disgwyl y bydd trefniadau llywodraethu'r Awdurdodau Lleol yn cynnwys rheolaeth effeithiol gydag arweinwyr busnes a diwydiant yn ogystal â'r sector addysg drydyddol a'r trydydd sector, gan gynnwys Cynghorwyr.
69. Bydd Bwrdd Cyflawni Gogledd Cymru yn cynnwys cynrychiolwyr y sector preifat ac yn cael ei gadeirio ganddynt. Bydd yn darparu cyngor, cymorth a heriau annibynnol i'r Bwrdd i sicrhau bod cynigion sy'n cael eu cynnig a'r penderfyniadau sy'n cael eu gwneud yn adlewyrchu diddordebau'r sector preifat.

FFYRDD O WEITHIO

70. Bydd y Partion yn cytuno i weithio mewn partneriaeth ac i gydweithio i ddatrys unrhyw broblemau sy'n codi yn ystod hyd oes y Fargen Twf.
71. Bydd y Partion yn ymrwmo i dryloywder yn eu gweithgareddau ac wrth wneud penderfyniadau, ond hefyd yn cydnabod bod rhai sefyllfaoedd lle bydd rhaid i'r Partion sicrhau cyfrinachedd er mwyn i berthnasau weithio'n effeithiol, yn enwedig wrth ymdrin â sensitifwydd masnachol.
72. Bydd Llywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU yn mynd ati i ymateb i'r Partion mewn modd prydlon yn ôl protocolau y cytunwyd arnynt sydd wedi'u nodi yng Nghytundeb Terfynol y Fargen Twf.

73. Bydd y Partïon yn mynd ati i ddarparu'r holl wybodaeth sydd ei hangen i alluogi'r llywodraeth ymgymryd â dadansoddiadau, sicrhau a monitro angenrheidiol er mwyn rhyddhau cyllid yn unol â'r amserlen y cytunwyd arni.

Atodiad A Camau Bargaen Twf y Gogledd

Dyma'r Rhaglenni a'r Prosiectau sydd wedi'u nodi ar hyn o bryd gan y Bwrdd fel Prosiectau disgwylidig Cam 1. Mae'r rhain yn amodol ar ddatblygu'r achos busnes, yn unol â Llyfr Gwyrdd y Trysorlys a Gwell Achosion Busnes, ac ar gytuno i'w cynnwys yng Nghynllun Terfynol y Fargaen Twf.

CAM 1 Rhaglenni a Phrosiectau.

Rhaglen Ddigidol

Bydd y **Rhaglen Seilwaith Digidol** yn canolbwyntio ar wella arloesedd a seilwaith digidol yn y rhanbarth. Bydd yn rhoi mynediad o safon at gysylltedd digidol effeithiol a fforddiadwy i fusnesau ac i dai, a bydd yn rhoi hwb i arloesedd mewn signal digidol. Bydd hyn yn cael ei gyflawni'n bennaf drwy gyflawni seilwaith band eang ffeibr newydd ar draws y rhanbarth i gefnogi a galluogi busnesau i dyfu ac i arloesi.

Bydd y Rhaglen Ddigidol yn gweithredu fel buddsoddiad ganiatáu ar gyfer y Fargaen Twf i sicrhau bod buddsoddiadau sy'n cael eu gwneud gan bob Parti yn cael eu denu'n addas, ac yn ysgogi twf economaidd. Mae cysylltiad gwell hefyd yn cynyddu arloesedd a chynhyrchiant ar draws yr economi, gan ddod â buddion economaidd sylweddol. Mae ymchwil annibynnol yn awgrymu y gallai cyflymder band eang gwell ychwanegu £17 biliwn at allbwn y DU erbyn 2024.

Felly, mae Llywodraeth y DU yn ymrwymo cyllid cyfalaf dros gyfnod o 15 mlynedd i gefnogi datblygiad y canlynol:

a. Ffeibr llawn mewn safleoedd allweddol

Sicrhau cysylltiadau amrywiol cadarn a chynnal marchnad cysylltedd digidol cystadleuol mewn safleoedd allweddol. Bydd hyn yn cael ei gyflawni drwy ymestyn seilwaith pibellau mewn pedair canolfan fusnes ranbarthol allweddol i ehangu darpariaeth gystadleuol o fand eang gigabit, a darparu cysylltiad afraid deul, capasiti uchel i safleoedd anghysbell allweddol.

b. Campysau Cysylltiedig

Sefydlu 'campysau cysylltiedig' yn y safleoedd allweddol (Abergele, Parc Cybi, Llangefni a'r safle Ferodo) – gan gynnig y cyswllt mwyaf blaengar ar y safleoedd, a galluogi i'r cysylltiad ymestyn i'r ardaloedd cyfagos (yn enwedig mewn safleoedd anghysbell). Bydd Campws Gwledig yn cynnwys Rhwydweithiau Ardal Eang Pŵer Isel (LPWAN) sydd wedi'u lledaenu'n eang ar draws ardaloedd helaeth yn y rhanbarth, gan gefnogi cynhyrchiant ac arloesedd, yn enwedig mewn amaethyddiaeth, rheolaeth amgylcheddol ac wrth ddarparu gwasanaeth cyhoeddus.

c. Coridor Logisteg Cysylltiedig

Bydd technoleg berthnasol yn cael ei chyflwyno'n fasnachol, dan gonsesiynau ar lwybrau ffyrdd a rheilffyrdd o bosibl, e.e. LPWAN, 5G. Dymuniad Cynllun Gweithredu'r Fargen Twf yw darparu hwb strategol cychwynol i ranbarth Gogledd Cymru drwy weithredu coridor cysylltiedig yn gynnar ar hyd y coridor masnachol allweddol drwy goridor ffyrdd yr A55/A483/A494.

d. Cysylltu'r Ganran Fach Olaf

Mae diffyg cysylltiad band eang cyflym iawn yn amharu ar ddatblygiad busnesau, sy'n arwain at ganlyniadau fel amddifadedd a diboblogi. Bydd ymyrraeth yn mynd i'r afael â'r ganran fach olaf o lefydd na fydd yn cael eu cynnwys yn y rhaglen flaenorol i Gyflymu Cymru 2.

Rhaglen Ynni Carbon Isel

Mae Gogledd Cymru wedi cronni buddion gwirioneddol dros y blynyddoedd o'r diwydiant pŵer niwclear, gan gynnwys y camau cynnar o adeiladu Wylfa a Thrawsfynydd, ac yna ar hyd oes y ddwy orsaf. Mae'r diwydiant yn parhau i elwa ar Fwa niwclear y Gogledd Orllewin, sy'n ymestyn o Sir Fôn a Thrawsfynydd yn y Gorllewin i'r safleoedd yng Nghumbria a gweithgareddau ymchwil a datblygu ym Manceinion yng Ngogledd Orllewin Lloegr.

Fodd bynnag, yr hyn na gyflawnwyd oedd creu nifer o swyddi hirdymor, sgiliau lefel uchel ac o werth uchel y tu allan i'r rhai a oedd yn gysylltiedig yn uniongyrchol â chynhyrchu pŵer. Mae'r Fargen Twf yn cynnig cyfle i ddenu buddion economaidd sylweddol drwy ddatblygu arbenigedd niwclear ehangach a chreu swyddi sgiliau lefel uchel, gwerth uchel yn gysylltiedig ag ymchwil a datblygu.

Bydd y **Prosiect Rhwydwaith Ynni Clyfar** Lleol yn gwneud y canlynol:

- Cynyddu capasiti cynhyrchu ynni adnewyddadwy Gogledd Cymru drwy gydweithio â datblygwyr prosiectau ynni'r sector preifat, prifysgolion a chynlluniau ynni adnewyddadwy awdurdodau lleol,
- Cydweithio â SP Energy Networks a'r Grid Cenedlaethol i gael gwared ar rwystrau seilwaith buddsoddiad ynni,
- Datblygu pedwar cynllun cynhyrchu ynni adnewyddadwy, datgarboneiddio a phrosiectau peilot grid clyfar i archwilio atebion arloesol i heriau ynni lleol, gan sicrhau bod y rhanbarth yn manteisio i'r eithaf ar gyllid ymchwil ac arloesi sydd ar gael,
- Datblygu endid neu Ganolfan Ynni Rhanbarthol ac Arloesi cynaliadwy sy'n addas i gefnogi dyheadau'r Weledigaeth Twf er mwyn helpu i gefnogi gweithgareddau sydd ar y gweill mewn ynni, ac er mwyn ei wneud yn addas ar gyfer y dyfodol.

Gan ategu buddsoddiad Llywodraeth y DU, bydd y sector preifat ac Awdurdodau Lleol yn buddsoddi £238m o gyllid cyfalaf i gefnogi prosiectau cynhyrchu ynni carbon isel yng Ngogledd Cymru dros gyfnod o 15 mlynedd, ac yn creu 800MW o gapasiti ynni adnewyddadwy.

Bydd Llywodraeth y DU yn ymrwymo cyllid cyfalaf i gefnogi'r gwaith o baratoi'r safle yn safle **Magnox Trawsfynydd** ar gyfer y posibilrwydd o ddefnyddio technolegau adweithydd modiwlwr bychan a datblygedig.

Bydd Llywodraeth y DU yn ymrwymo cyllid cyfalaf i gefnogi datblygiad Canolfan Ragoriaeth Ynni Niwclear a Chanolfan Werthuso ac Ardystio Diwydiannol ym Mhrifysgol Bangor ac ar Ynys Môn, yn ogystal â'r sector preifat ac Awdurdodau Lleol a fydd yn buddsoddi cyllid cyfalaf.

Rhaglen Tir ac Eiddo

Rhaglen Tir ac Eiddo Rhanbarthol. Mae diffyg tir cyflogaeth a thai yng Ngogledd Cymru sydd wedi cael ei nodi gan y Bwrdd fel rhwystr i dwf economaidd ar draws yr ardal.

Nodwyd yn nogfen adolygu tai diweddar, a gyhoeddwyd gan banel annibynnol Llywodraeth Cymru, nad yw'r angen am dai yng Nghymru yn cael ei fodloni. Mae Amcangyfrifon o'r Angen am Dai yng Nghymru ar Lefel Genedlaethol a Rhanbarthol (yn seiliedig ar 2018) Ystadegau Cymru'n tua 2,000 o dai yn uwch na'r amcangyfrifon o dai newydd.

Ar y cyd â Llywodraeth Cymru, bydd y sector preifat ac Awdurdodau Lleol yn ceisio cyflawni'r canlynol:

- 30 ha o dir busnes;
- 20,000 m² o ofod busnes; a
- 1000+ o blotiau tai â seilwaith ar gael ar gyfer datblygu.

Caergybi (Porth Gogledd Cymru). Mae Porthladd Caergybi yn hanfodol bwysig i Ynys Môn ac i economi ehangach Gogledd Cymru. Dyma brif borth byrddio/glanio ar gyfer gogledd Lloegr, Cymru a chanolbarth Lloegr ar gyfer Môr Iwerddon, ac mae'n ffurfio rhan allweddol o lwybrau masnach rhyngwladol. Mae'n hanfodol bwysig i'r DU ar y cyfan, gan ddarparu cyswllt 'rholio ymlaen - rholio i ffwrdd' allweddol i Weriniaeth Iwerddon.

Fel yr angorfa dŵr dwfn agosaf at Wylfa Newydd a'r prosiectau ynni adnewyddadwy arfaethedig eraill, mae Caergybi yn y lle perffaith i fanteisio i'r eithaf ar werth y buddsoddiadau hyn yng Ngogledd Cymru, gan greu mwy o swyddi a ffyniant dros nifer o flynyddoedd. Mae'r porthladd yn darparu seilwaith sylweddol ar gyfer economi twristiaeth Gogledd Cymru drwy ddarparu angorfeydd ar gyfer llongau, a theithwyr o Weriniaeth Iwerddon.

Mae'r Prosiect yn cynnwys pedair elfen gysylltiedig:

- Arolygon helaeth (amgylcheddol, strwythurol ac ati) mewn perthynas â'r morglawdd sydd wedi'i restru
- Cynllun Adfer Morglawdd i sicrhau uniondeb hirdymor y cyfleuster hanfodol hwn yn dilyn cwblhau'r arolygon
- Adfer hyd at 17 acer o dir ar gyfer ystâd y porthladd a elwir yn Ynys yr Halen – ei ailddatblygu fel angorfa aml-bwrpas a dalfa hyblyg i fodloni anghenion trafndiaeth forwrol fodern. Datblygu angorfa môr dwfn i alluogi i longau mawr ddod i Gaergybi (nid ydynt yn gallu gwneud hynny ar hyn o bryd); gan ddarparu cyfleusterau i gefnogi adeiladu a gwasanaethu prosiectau ynni mawr gyda chapasiti llwytho/dadlwytho trwm.
- Creu cyfleusterau mynediad a gadael gwell drwy adeiladu platfform rheilffordd hirach sydd wedi'i orchuddio, a ffordd newydd a gwell i adael y Porthladd.

Bydd Llywodraeth Cymru yn ystyried buddsoddi cyllid cyfalaf er mwyn gwneud Porthladd Caergybi'n addas ar gyfer y dyfodol, gan ddarparu cyfleusterau môr dwfn a llwytho trwm, sicrhau cyfanrwydd strwythurol y morglawdd, gwella cyfleusterau mynediad a gadael y Porthladd, a manteisio i'r eithaf yn economaidd ar brosiectau ynni Gogledd Cymru. I ategu buddsoddiad Llywodraeth Cymru, bydd y sector preifat ac Awdurdodau Lleol yn buddsoddi cyllid cyfalaf gyda'r nod o greu 1,250 o swyddi newydd, a chefnogi 1,500 o swyddi drwy wariant llongau mordeithio newydd.

North Wales Growth Deal

Heads of Terms Agreement

HM Government

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Our signing of this document confirms our joint commitment to achieve the full implementation of the North Wales Growth Deal.

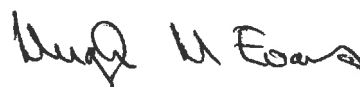
The Rt Hon Alun Cairns
Secretary of State for Wales
UK Government

Eluned Morgan AM
Minister for International Relations
and Welsh Language
Welsh Government

Cllr Sam Rowlands
Leader
Conwy County Borough Council

Cllr Hugh Evans
Leader
Denbighshire County Council

Cllr Ian Roberts
Leader
Flintshire County Council

Cllr Dyfrig Siencyn
Leader
Gwynedd Council

Cllr Mark Pritchard
Leader
Wrexham County Borough Council

Cllr Llinos Medi Huws
Leader
Isle of Anglesey County Council

BACKGROUND

1. The North Wales region comprises the local authority areas of Conwy, Denbighshire, Flintshire, Gwynedd, the Isle of Anglesey, and Wrexham.
2. In December 2018 Conwy County Borough Council, Denbighshire County Council, Flintshire County Council, Gwynedd Council, the Isle of Anglesey County Council, and Wrexham County Borough Council entered into a collaboration and governance agreement with each other and with Bangor University, Wrexham Glyndŵr University, Coleg Cambria and Grŵp Llandrillo Menai which, together with the North Wales Mersey Dee Business Council act as Advisers to the Local Authorities. The collaboration and governance agreement is known as Governance Agreement 1 and covers the Local Authorities' planning and development stage of the North Wales Growth Deal (NWGD).
3. The collaboration among and between the Local Authorities and the Advisers described in Governance Agreement 1 is known as the North Wales Economic Ambition Board. Under Governance Agreement 1, the Local Authorities formed a Joint Committee, a contractual arrangement for the Board, for the purpose of co-ordinating and planning delivery of the *Growth Vision for North Wales*, with an initial emphasis on the Growth Deal.
4. The Board's aspirations for the region for the Growth Deal were set out in a proposition document entitled *A Growth Deal for North Wales: Proposition Document* which was adopted and supported by the Local Authorities and Advisers in October 2018. Both the *Growth Vision for North Wales* and the *Proposition Document* have been developed through joint working by the Local Authorities and their Advisers, and with the engagement of the business sectors and representative bodies of the private sector in the region. Latterly, the work of the Board has been supported by the North Wales Business Delivery Board, an expert panel of private sector entrepreneurs.
5. The Joint Committee seeks to work on the basis of equitable roles across its wider membership. The advisers are restricted to an advisory role, and do not have fully voting rights, due to the limitations of the existing local government law for statutory joint committees.
6. Together, the Local Authorities, the UK Government and the Welsh Government are referred to in this document as the Parties.

7. The Local Authorities, the UK Government and the Welsh Government have agreed to work with one another to conclude a Growth Deal. These Heads of Terms set out the intended scope of the Growth Deal that seeks to transform the regional economy of North Wales by delivering transformational and dispersed growth throughout the region. Its themes reflect the Growth Vision for North Wales. These Heads of Terms commit the Parties to work collaboratively with each other to seek to conclude a Growth Deal that will transform the regional economy of North Wales.
8. The Board will appoint one of the Local Authorities to be responsible for receiving and spending funds for the Growth Deal for and on behalf of the Local Authorities known as the Accountable Body. The Accountable Body will act as the primary interface with the other Local Authorities, Advisers and other partner organisations, and with the Welsh Government and the UK Government. The Accountable Body will hold the funds and only use and release such funds in accordance with the terms of such funding. The Accountable Body as at the date of these Heads of Terms, and under Governance Agreement 1 is Gwynedd Council. Governance Agreement 2 will confirm who is to be the Accountable Body for the delivery stage of the Growth Deal.
9. The Board will remain the lead body for the region for the overall delivery and success of the Growth Deal for democratic, political and public accountability, supported by the Accountable Body who will discharge its specific duties, on behalf of the Board, as set out above.
10. It is intended that the Growth Deal will be documented in an agreement entered into by the Accountable Body, the UK Government and the Welsh Government ("Final Growth Deal Agreement"). The Parties aim to conclude the Final Growth Deal Agreement within 12-15 months of the date of these Heads of Terms.
11. Prior to conclusion of the Final Growth Deal Agreement, the Board will facilitate an arrangement where the Accountable Body will enter into a more detailed governance agreement (i.e. Governance Agreement 2) with other partners which will further define the relationship between the Accountable Body, the other Local Authorities and the Advisers for the delivery stage of the Growth Deal.

EXECUTIVE SUMMARY

12. These Heads of Terms have been produced for the purposes of outlining the general principles of the Growth Deal and recording the basis on which the Parties will collaborate with each other on the development of the Growth Deal. These Heads of Terms are not intended to be legally binding, and no legal obligations or legal rights shall arise between the Parties from these Heads of Terms.
13. Nothing in these Heads of Terms is intended to, or shall be deemed to, establish any partnership or joint venture between the Parties, constitute any Party as the agent of another Party, nor authorise any of the Parties to make or enter into any commitments for or on behalf of any other Party.
14. All commitments in these Heads of Terms are subject to the conclusion of a Final Growth Deal Agreement and any funding awarded is subject to the approval by government/s of business cases which are in accordance with all relevant departmental and government policies, including as set out in HM Treasury Green Book and the Welsh Government's Better Business Cases Guidance, and the identification of appropriate legal powers.
15. The Welsh Government and the UK Government each propose to invest up to £120 million in the Growth Deal over 15 years, subject to the final approval by government/s of robust business cases in line with HM Treasury Green Book and Better Business Cases methodology that confirm that the Programmes and Projects are viable, value for money, sustainable and State aid compliant.
16. In a scenario where Growth Deal delivery is not within agreed limits, leading to a reduction or cessation of a programme/project and its associated Growth Deal funding, then it will be the responsibility of each Local Authority to manage the financial impact of this within its local authority budget. The Local Authorities and regional partners may enter into separate arrangements amongst themselves to manage this (for example, under the terms of Governance Agreement 2).
17. The revenue funding contribution from the six (6) Local Authorities is estimated by the Board to be in the region of £5 million, with a significant proportion of this spent on financing the borrowing required in order to deliver Growth Deal Projects over a 15 year period, and a smaller proportion on the annual costs of programme and project management capacity.

18. The total value of investment in the Growth Deal is anticipated to be up to £945million. This will be made up of £240million contribution from Government, £500 million private sector funding and £200million from other public sector funding. Local Authorities will contribute £5million of revenue funding, and additional programme capital funding which will be confirmed and evidenced in the Final Growth Deal Agreement.
19. Each component of the Growth Deal must prove how it will contribute to growing the region under a Portfolio of 6 Growth Deal Programmes, as defined below:
- Advanced Manufacturing;
 - Low Carbon Energy;
 - Land Based Industries and Tourism;
 - Digital Connectivity;
 - Strategic Transport; and
 - Land and Property.
20. The North Wales region has a resident population of 690,000 living across an area of 6,500 km². It is a rural region with a population density of 106 person/km². North Wales currently contributes approximately £14.4 billion per year to the Welsh and UK economies.

THE OPPORTUNITY

21. The Board has identified the following challenges that face the economy of North Wales:
- Despite the increase in GVA in the region, there is a wide variation in GVA per head between West and East of the region. The GVA in North Wales remains persistently lower than the UK average.
 - Some parts of the region are reliant on traditionally low paid sectors/employment. Some areas are highly reliant on the public sector.
 - Even though the region has seen an improvement in employment and unemployment, the economic inactivity rates have not improved and are above the UK average.
 - Although employment and unemployment levels are improving, growth in 'high value' sectors in the economy has been volatile during the last five years, with a decrease in growth in the last two years.

- There are few larger enterprises, especially in the North West, and there are challenges around growing business beyond micro, small and medium sizes.
- Upskilling the current workforce and encouraging take up of STEM/digital subjects.
- There is an ageing population in the region and a net outward migration of talent.
- Digital Connectivity across the region continues to present challenges to enterprise and individuals, with infrastructure coverage remaining behind the rest of the UK in terms of coverage and capacity.

22. The Board has established a strong regional economic partnership to drive their economy and their *Growth Vision for North Wales* sets out both the challenges and the opportunities for the regional economy over the coming years. The Board is very clear that for the economy to thrive they must:

- **Build on their strengths to boost productivity, and as a region:**
 - Be positioned as one of the leading UK locations for low carbon energy generation and energy-related supply chain investment and expertise;
 - Capitalise on the strong network of anchor companies with an international profile to build an advanced manufacturing cluster; Become a hub of innovation and technology excellence and a leader in turning exciting ideas into strong commercial products and services;
 - Further develop and protect the reputation of North Wales as a centre of excellence for land-based industries and tourism, firmly establishing ourselves as the adventure tourism capital of the UK.
- **Tackle long-term structural challenges and key economic barriers** in the region, such as transport, digital infrastructure, stalled sites and premises, and skills and employment issues. Such interventions will support and enable the private sector to invest in jobs and growth.
- **Promote inclusive growth**, addressing social and spatial irregularities and inequalities within the region. Inclusive growth is a central component of our Growth Deal Programme, and will:
- **Address issues which match the strategic priorities for growth** as outlined in key policy documents, such as the *Growth Vision for North Wales*, the Welsh Government's Economic Action Plan and the Well-being of Future Generations (Wales) Act 2015, and the UK Government's Industrial Strategy.

- 23.** The Board states the government investment of £240million, has the potential to secure 4,000 jobs, support 5% GVA uplift and secure over £500 million in private sector investment over the next 15 years.
- 24.** This investment will also allow the region to offer an integrated skills and employment base that meets the needs of the current and future labour market, and will tackle economic inactivity in a determined and robust way, enabling and supporting people to access employment opportunities.
- 25.** Building on this investment, the work of the Board should be a catalyst for wider co-operation to achieve the Growth Deal as well as the Welsh Government's objectives for place through its Economic Action Plan, and the UK Government's objectives for place through its Industrial Strategy.
- 26.** The Board also aims to increase research and development activity as well as the commercialisation of ideas and innovation especially in low carbon energy, advanced manufacturing, and land-based and tourism industries. This will improve and increase productivity and our contribution to the national economy.
- 27.** The Board will form a Programme Office to co-ordinate the development and delivery of strategic interventions, including Growth Deal Projects. The Programme Office will be operational in time for the delivery stage of the Growth Deal and will be the Centre of Excellence for Programme and Project Management, responsible for the development, implementation and monitoring of Programme and Project arrangements and processes. The standards and procedures adopted by the Programme Office will be based on best practice from both the public and private sector. It will support the activities of the Board, and will forge a close working relationship with the UK and Welsh Governments.
- 28.** To deliver confidence within the region, ensure that investments deliver transformational change and provide the region flexibility to react to changing economic and technology circumstances, the Board has proposed that the Growth Deal is delivered in two phases (Phase 1 and Phase 2). This phased approach is supported by both Governments in recognition that more detailed work remains to be done on the content of Phase 2. These Heads of Terms set out the details of Phase 1 Projects. The Board should ensure that over the 15 year life of the Growth Deal, the programmes continue to respond to emerging evidence and needs in the economy.

29. Phase 1 contains 6 Projects which have been developed from the *Proposition Document* and are considered by the Board to be at the most advanced state of readiness. Whilst this approach is supported by both governments further work is required on both Programmes and Projects ahead of a Full Deal agreement and subsequent funding approval.
30. Funding of each Programme and Project is subject to the production and approval by Government/s of a full business case in line with HM Treasury Green Book and Better Business Cases methodology.
31. Further detail on the content and the planned implementation of Phase 1 and Phase 2 will follow in the finalised Final Growth Deal Agreement. The Final Growth Deal Agreement will include a detailed implementation plan; a financial plan that takes account of affordability over the lifespan of the Growth Deal; a complete governance and assurance plan together with monitoring and evaluation frameworks; a dispute resolution procedure; and service level agreements.
32. The precise allocation of the £240m combined Government investments across Programmes and across Phases remains flexible for the next stage of Programme development, underpinned and in line with Better Business Case methodology.
33. Any Projects which have been agreed for inclusion in Phase 2 by the time of the conclusion of the Final Growth Deal Agreement will be specified in that agreement under the relevant programme. Other Projects may subsequently be included in Phase 2 with the prior written consent of the Government/s in accordance with procedures to be specified in the Final Growth Deal Agreement.
34. The Board will develop Projects to deliver against the Programmes which have the ability to induce transformational change throughout North Wales and leverage in significant levels of additional private sector investment.
35. The Growth Deal will be delivered as set out in the detailed implementation plan and in accordance with the commitments to be developed as part of the Final Growth Deal Agreement. The consequences of any non-fulfilment of these conditions, and commitments, will also be agreed and set out in detail in the Final Deal Agreement.

36. The Board will also work with the Welsh Government and UK Government to agree a communications strategy and an operating protocol. Both documents will set out how communications about the Growth Deal and its associated activities are taken forward in a way that meets the needs of the Local Authorities as well as both governments. Communications strategies will be implemented to maximise participation including the use of the Welsh language.

THE PROGRAMMES

37. The information in Annex A broadly defines the portfolio of programme areas and activities set out by the Board for the Growth Deal in Phase 1. Support for projects developed in these programmes will be subject to the development and approval of business cases to the satisfaction of the government/s and the agreement of a final deal document.
38. The Board, acting through the Accountable Body, will propose business cases in line with HM Treasury Green Book and Better Business Cases methodology to deliver the Programmes set out below, which shall be subject to approval in the manner set out in the Final Growth Deal Agreement.
39. Business case information must satisfy the relevant governments that the proposed programmes and Projects are feasible, sustainable, value for money and will deliver suitable returns on investment, before funding will be released. The governments must also be satisfied that the business cases are State aid compliant.

Digital Infrastructure Programme

40. Both Governments recognise that digital connectivity is increasingly important to how people work, communicate and prosper in the modern world. At the same time, both governments recognise the potential for new technologies to facilitate large scale innovation and economic growth, especially amongst the SME sector to enhance its competitiveness.

41. Demand for high speed broadband and mobile connectivity in North Wales has kept pace with supply. However, geographical coverage in the region is lower than the UK average. With the emergence of commercially available fibre optic technology towards the end of the 20th century, there is a significant opportunity to ensure that North Wales is well positioned to take advantage of new technologies to put the region at the forefront of digital connectivity in the UK.
42. The aim is to ensure that North Wales is placed at the forefront of digital connectivity and innovation. As well as providing comprehensive coverage as part of a modern business environment, North Wales will be suitably placed to take advantage of new technologies as they become available over the lifetime of the deal.
43. Investments must demonstrate that they can add value to other programmes within the Growth Deal and support the fundamentals of the North Wales economy.

Low Carbon Energy Programme

44. North Wales is a region with a rich history of low carbon energy generation from the Dinorwig Pump Storage to the Gwynt Y Mor offshore wind development. It has also retained considerable potential for further renewable energy generation and storage. However, there are various challenges to the delivery of many projects. Grid constraints, planning risk, capacity, and access to finance are all challenges which renewable energy developers across public, community and private sectors must overcome.
45. Delivery of the Low Carbon Energy Programme will contribute to North Wales developing as one of the leading UK locations for energy generation and energy related supply chain investment, with expertise in low carbon technologies, renewable energy and energy storage.
46. The Programme will provide key catalysts to promote and help shape North Wales with a quality and modern infrastructure to accommodate and facilitate sustainable growth in the low carbon energy sector and to promote innovation and new technology.

Land and Property Programme

47. The land and property Programme will tackle the lack of employment land and housing across North Wales that has been identified by the Board as a barrier to economic growth across the region. The Programme will set out how it will support key economic sectors such as advanced manufacturing, low carbon energy, land-based industries and tourism.
48. As per the recent independent housing review document published by the Welsh Government identified that the housing needs of Wales are not being met. Statistics for Wales (2019) Estimates of Housing Need in Wales at a National and Regional Level (2018 based) projections are some 2,000 homes higher than current new build estimates.
49. The Port of Holyhead is of fundamental importance to the Isle of Anglesey and the wider North Wales economy. It is the major port of embarkation/disembarkation for the North of England, Wales and the Midlands for the Irish Sea and forms a key part of international trade routes. It is of vital importance for the UK as a whole, providing a key 'roll on - roll off' link to the Republic of Ireland.
50. As the nearest deep-water berth to Wylfa Newydd and proposed renewable energy projects, Holyhead is ideally placed to maximise the value of these investments to North Wales, creating additional employment and prosperity over a number of years. The port provides significant infrastructure for the North Wales tourism economy through provision of cruise berths and passengers from the Republic of Ireland.

Advanced Manufacturing Programme

51. The Advanced Manufacturing Programme will capitalise on the strong network of anchor companies with an international profile, as well as world leading expertise to boost innovation and new technology to develop a powerful advanced manufacturing cluster – one which will be highly competitive on the global stage.
52. These are enterprises applying leading edge technical knowledge and expertise to the creation of products, production and processes and associated services. Building this sector in the region will significantly improve productivity and achieve sustainable economic growth.

53. The Growth Deal will deliver world-class resources in sector-leading facilities, building on expertise in the region to maximise economic impact from research and technology. This will boost the global competitiveness of the SME sector within the region.
54. This Programme will also build on the success of recent investment by the Welsh Government, and establish synergies and close collaboration with the new Advanced Manufacturing Research Institute, providing businesses with quality facilities, research and innovation in critical key areas across the region. This Programme will ensure that the region has world-leading expertise and a network of world-leading centres to boost innovation and new technology in key economic sectors.

Land Based Industries and Tourism Programme

55. This Programme will build on the well-established agricultural, food and drink sector in North Wales, as well as supporting further investment in high quality tourism to extend the tourism season.
56. The Growth Deal aims to build a more vibrant foundation economy within the region, optimising the economic value of our environment and landscape. Agriculture, food and tourism sectors form the backbone of many local economies in the region. The Parties' ambition is to support businesses within these sectors who are embedded in their local communities, to increase their productivity, encourage skills progression, and develop more sustainable business models through improving their access to innovation and new technology.
57. The Parties will develop and protect the reputation of North Wales as a centre of excellence for high value tourism, and adrenalin tourism in particular, building on recent investments and a growing portfolio of globally attractive all-year attractions. The Parties aim to ensure that the Growth Deal will support further improvements to visitor experience in the region and enhance the quality of key destinations.

Strategic Transport Programme

- 58.** The Strategic Transport Programme will support the change from carbon based fuelled vehicles to alternative low and zero carbon transport across North Wales.
- 59.** A key focus will be to develop integrated transport hubs and deliver low carbon transport solutions, in urban and rural areas through the use of electric charging points and specific low carbon routes.
- 60.** Integrating with other Growth Deal Projects, particularly the SMART Energy Projects, it will develop pilot projects for zero carbon emission transport networks across North Wales.

GOVERNANCE AND ASSURANCE

- 61.** Strong and effective leadership and governance is paramount to both successful implementation and providing assurance to governments and Local Authorities. To date, the Growth Deal has been developed through joint working by the Local Authorities and the Advisers, and with the extensive engagement of the business sectors and representative bodies of the private sector in the region.
- 62.** The UK Government, the Welsh Government and the Local Authorities agree that, on conclusion of the Final Growth Deal Agreement, they will be engaged in a 15-year relationship which will need to develop and adapt. All Parties will use reasonable endeavours to develop and maintain an effective joint process to ensure that their relationships develop appropriately and in line with any agreed principles and objectives specified in the Final Growth Deal Agreement. Governments recognise the Board's long term Growth Vision and its role as a partner in the long term ambition for the region.
- 63.** Over the 15-year life of the Growth Deal, the Welsh Government and the UK Government intend to provide funds to the Accountable Body on an annual basis. The release of funding will be subject to agreed assurance and monitoring of delivery being provided by the Local Authorities to the governments' satisfaction, and the approval of full business cases.
- 64.** The Local Authorities shall demonstrate the feasibility, viability and value for money case for each Project before funding is made available.

65. A best practice Integrated Assurance and Approval Plan (IAAP) for the Growth Deal should be developed by the Local Authorities through the Board. The Local Authorities must specifically consider the OGC Gateway™ Review process as a key part of the IAAP.
66. Both Welsh Government and UK Government require the five case Better Business Cases methodology to be adopted for business case development, with the deal managed as a Portfolio of Programmes and Projects.
67. Programmes and Projects will be locally led and owned with the Accountable Body being responsible for delivery and the financial management of the Growth Deal, on behalf of the Board. It will be the responsibility of Local Authorities, and regional partners to manage the financial implications of programmes and projects within their own budgets.
68. The Local Authorities will establish and refine a model of governance between the members of the Board through Governance Agreement 2 as part of new investment in the regional economy, Ministers from both governments expect that the governance arrangements for the Local Authorities will include effective engagement with senior business and industry leaders as well as the tertiary education and third sectors, including the Advisers.
69. A North Wales Business Delivery Board, comprised of and chaired by representatives of the private sector, will provide expert advice, support and independent challenge to the Board to ensure proposals brought forward and decisions taken reflect the interests of the private sector.

WAYS OF WORKING

70. The Parties agree to work in partnership and work collectively to resolve any issues which arise during the life of the Growth Deal.
71. The Parties are committed to transparency in decision-making and activities, but also recognise that for relationships to operate effectively there are some circumstances in which Parties must maintain confidentiality, particularly where commercial sensitivities are involved.
72. The Welsh Government and UK Government undertake to respond to the Parties in a timely manner according to agreed protocols to be set out in the Final Growth Deal Agreement.
73. The Parties undertake to provide all information required to enable government to undertake the necessary analysis, assurance, and monitoring to release funding to the agreed timescale.

Annex A

North Wales Growth Deal Phasing

These are the Programmes and Projects currently identified by the Board as the expected Phase 1 Projects. These are subject to development of the business case, in line with Treasury Green Book and Better Business Cases, and agreement to their inclusion in the Final Growth Deal Agreement.

PHASE 1 Programmes and Projects.

Digital Programme

The **Digital Infrastructure Programme** will focus on improving the digital infrastructure and innovation in the region. It will deliver quality access to effective and affordable digital connectivity for businesses and households, and will boost innovation in digital signalling. This will be achieved primarily through the delivery of a new full fibre broadband infrastructure across the region to support and enable businesses to innovate and grow.

The Digital Programme will act as an enabling investment for the Growth Deal to ensure that investments made by all Parties are suitably leveraged and induce transformational economic growth. Improved connectivity also increases innovation and productivity across the economy, bringing significant economic rewards. Independent research suggests increased broadband speeds alone could add £17 billion to UK output by 2024.

The UK Government therefore commits capital funding over a 15-year period to support the development of:

a. Full fibre at key sites

Ensuring robust diverse connections and maintaining a strong competitive digital connectivity market at key sites. This will be achieved by extending duct infrastructure at four key regional business centres to enhance competitive supply of gigabit broadband and providing dual-redundant high-capacity connectivity to key remote sites.

b. Connected Campuses

To establish 'connected campuses' at the lead sites (Abergele, Parc Cybi, Llangefni and the Ferodo site) – providing the most advanced connectivity on the sites and allowing the connectivity to reach out into the surrounding areas (particularly in remote sites). A Rural Campus will consist of widely distributed Low Power Wide Area Networks (LPWAN) across extensive areas of the region, supporting productivity and innovation, particularly in agriculture, environmental management and delivery of public services

c. Connected Logistics Corridor

Commercial deployment of relevant technology will be undertaken, potentially under concessions along road and rail routes e.g. LPWAN, 5G. The desire of the Growth Deal Action Plan is to provide an initial strategic uplift to the North Wales region through the early implementation of a connected corridor along the key commercial route provided by the A55/A483/A494 road corridor.

d. Connecting the Last Few Percent

Absence of superfast broadband coverage hampers business development leading to consequences such as deprivation and de-population. Intervention will tackle the last few percent of premises which will not be reached by the successor programme to Superfast Cymru 2.

Low Carbon Energy Programme

North Wales has accrued real benefits over many years from the nuclear power industry, from the early construction phases of Wylfa and Trawsfynydd, through the lifetime of both plants. The industry continues to benefit from the North West nuclear arc extending from Anglesey and Trawsfynydd in the West to sites in Cumbria and R&D activities in Manchester in the North West of England.

However, what was not achieved was the creation of significant numbers of long term, high skill, and high value jobs outside of those directly associated with power generation. The Growth Deal presents an opportunity to leverage significant economic development benefits by developing wider nuclear expertise and creating high skill, high value employment associated with research and development.

The **Smart Local Energy Network Project** will:

- Deliver an increase in the renewable energy generation capacity of North Wales through working in partnership with private sector energy project developers, universities and local authority renewable energy schemes,
- Work with SP Energy Networks and National Grid to remove infrastructure barriers to energy investment,
- Develop four renewable energy generation, decarbonisation and smart grid pilot projects to explore innovative solutions to local energy challenges, ensuring the region maximises benefits from research and innovation funding available,
- To help with future proofing and supporting pipeline activity in energy, develop a sustainable Innovation and Regional Energy Hub or entity, suitable to support the aspirations of the Growth Vision.

Complementing the UK Government investment, the private sector and Local Authorities will invest £238m of capital funding to support low carbon energy generation projects in North Wales over a 15-year period, and deliver 800MW of renewable energy capacity.

The UK Government will commit capital funding to support site preparations at the **Trawsfynydd Magnox** site for the potential deployment of small and advanced modular reactor technologies.

The UK Government will commit capital funding to support the development of a **Nuclear Energy Centre of Excellence** and **Industrial Certification and Evaluation Centre** at Bangor University and Anglesey, along with the private sector and Local Authorities who will also invest capital funding.

Land and Property Programme

Regional Land and Property Programme. Lack of employment land and housing across North Wales has been identified by the Board as a barrier to economic growth across the region.

As per the recent housing review document published by the Welsh Government the independent panel identified that the housing needs of Wales are not being met. Statistics for Wales (2019) Estimates of Housing Need in Wales at a National and Regional Level (2018 based) projections are some 2,000 homes higher than current new build estimates.

In collaboration with Welsh Government, the private sector and Local Authorities will aim to deliver:

- 30 ha of business land provided;
- 20,000 m² business space provided; and
- 1000+ housing plots with infrastructure available for development.

Holyhead (North Wales Gateway). The Port of Holyhead is of fundamental importance to the Isle of Anglesey and the wider North Wales economy. It is the major port of embarkation/disembarkation for the North of England, Wales and the Midlands for the Irish Sea and forms a key part of international trade routes. It is of vital importance for the UK as a whole, providing a key 'roll on - roll off' link to the Republic of Ireland.

As the nearest deep-water berth to Wylfa Newydd and other proposed renewable energy projects, Holyhead is ideally placed to maximise the value of these investments to North Wales, creating additional employment and prosperity over a number of years. The port provides significant infrastructure for the North Wales tourism economy through provision of cruise berths and passengers from the Republic of Ireland.

The Project consists of four interlinked elements:

- Extensive surveys (environmental, structural etc.) in relation to the listed breakwater
- Breakwater Restoration Scheme, to ensure the long-term structural integrity of this critical facility following completion of the surveys
- Reclamation to deliver up to 17 acres for the part of the port estate known as Salt Island - redevelopment as a multi-purpose berth and flexible holding area to meet modern marine transport requirements. Development of an integrated deep-water berth, enabling visits from larger cruise ships (currently unable to call at Holyhead); providing facilities to support the construction and servicing of major energy projects with the required heavy loading/unloading capacity
- Create improved access and egress via extended covered rail platform and new egress road from the Port.

The Welsh Government will consider investing capital funding to future proof the Port of Holyhead, providing new deep-water cruise and heavy loading facilities, ensure the structural integrity of the breakwater, improve access to and egress from the Port and thereby maximize the local economic impact of the raft of North Wales energy projects. Complementing the Welsh Government investment, the private sector and Local Authorities will invest capital funding with the aim to deliver up to 1,250 jobs, with 1,500 jobs supported by new cruise ship expenditure.